

אוניברסיטת בר אילן

פעילות חוזרת במילון ממוחשב בספר אלקטרוני ותרומתה לרכישת

מילים חדשות אצל ילדי-גן

אולה קוזלוב פרץ

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך

בבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת בר אילן.

תשע"ו

רמת גן

תקציר

במחקר זה בדקנו (א) את ההשפעה של הקריאה החוזרת בספר האלקטרוני עם מילון על הבנת מילים קשות לעומת מצב בו לא ניתנה תמיכת המילון (ב) את ההשפעה על למידת מילים קשות בסיפור ברמת הבנה רצפטיבית, פירוש מילים, והפקת מילים. במחקר השתתפו 78 ילדי גן-חובה ממיצב נמוך, שחולקו אקראית לשתי קבוצות - ניסוי וביקורת. במבחן הקדם בדקנו הבנה רצפטיבית של מילים קשות שהופיעו בסיפור, פירוש המילים והפקתן. בשלב ההתערבות בקבוצת הניסוי התקיימו שני מפגשי קריאה עם כל ילד. בכל מפגש הילד קרא באופן אישי את הספר האלקטרוני, שכלל הופעה אוטומטית של מתן פירוש של מילים קשות בסיפור. לאחר קבלת פירוש המילה, הילד התבקש ללחוץ על מילת המילון, והוא קיבל שוב את פירוש המילה. תהליך זה חזר פעמיים, כך שהילד שמע את פירוש המילה שלוש פעמים בכל מפגש. בסוף כל מפגש הילד אובחן במבחנים שקיבל במבחן הקדם. כלומר, התקיים בתר 1 לאחר שלוש חשיפות למילה ופירושה, ובתר 2 לאחר שש חשיפות למילה ופירושה. עשר מתוך מילות האבחון היו מילים קשות שהוסברו במילון שבסיפור, ושמונה מילים היו מילים קשות, שהופיעו בטקסט הסיפור, אך לא ניתן להן פירוש במילון. ילדי קבוצת הביקורת השתתפו בתוכנית הגן הרגילה והם אובחנו בזמן מקביל לזה של ילדי קבוצת הניסוי במבחן הקדם, בבתר 1 ובבתר 2. נמצא שהילדים, שקראו בספר האלקטרוני עם המילון התקדמו יותר מקבוצת הביקורת, שהשתתפה בתוכנית גן רגילה במדדים הרצפטיבים, בפירוש המילים ובהפקתן. לגבי המדד הבנה רצפטיבית, לא נמצא הבדל מובהק בקרב קבוצת הניסוי בין המילים, שקיבלו תמיכה מילונית לעומת אלה שלא קיבלו תמיכה זאת, הן במבחן בתר 1 והן במבחן בתר 2. לגבי המדד פירוש מילים, ילדי הניסוי קיבלו ציונים גבוהים יותר במילים, שהופיעו במילון בהשוואה למילים שלא נתמכו על ידי המילון. ממצא זה עלה הן במבחני בתר 1 והן במבחן בתר 2. לגבי המדד הפקת מילים נמצא יתרון התחלתי משמעותי במבחן הקדם לטובת המילים, שלא הופיעו במילון בהשוואה למילים שהופיעו במילון. בהמשך בשני מבחני הבתר הילדים צמצמו את הפער ההתחלתי לגבי המילים שהופיעו במילון. עם זאת, הפער ההתחלתי שנמצא בין שני סוגי המילים אינו מאפשר לקבוע את יעילות המילון. לסיכום, עצם הופעת המילה הקשה בטקסט סייעה לילדים להבין אותה ברמה הרצפטיבית. לעומת זאת, היכולת של הילדים לפרש מילים התקדמה משמעותית בעקבות החשיפה לפירוש המילוני של המילה בעקבות פעילות הקריאה בספר האלקטרוני. ממצאי המחקר מרמזים גם על יעילות אפשרית לתמיכת המילון ברכישת היכולת להפיק מילים. לגבי מספר החזרות, רק עבור המדד

מתן פירוש למילים נמצאה התקדמות לאחר שלוש חזרות על מילות המילון, וכן התקדמות נוספת לאחר שלוש חזרות נוספות. מחקר זה מחדד את ההבנה לגבי יעילותו של הספר האלקטרוני עם מילון ולגבי החשיפה החוזרת למילות המילון, בקידום למידה בשלוש רמות של רכישת מילים. הממצאים מצביעים על משמעות הרמה של למידת ההבנה של מילים חדשות (רצפטיבית, מתן פירוש והפקה) כפונקציה של סוג הלמידה (בתוך הקשר הטקסט לעומת הוראה ישירה) וכפונקציה של מספר החזרות של מתן פירוש למילה. ההשלכות החינוכיות של ממצאי המחקר והצעות למחקר המשך מועלים בדיון.